

eod. in summa, licet Gloss. aliter dixi in l. 1. *D. de peric. et commod. rei vend.* et in l. *sicut, C. de action. empt.* et ibi Doct. Sed si vendatur totum vinum, quod est in tali vegete, ad rationem decem solidorum pro qualibet salma, vel pro qualibet corbe, an dicatur tunc venditum in specie, vel ad mensuram, quæstio est magni effectus: nam si dicatur, quod sit in specie, statim est periculum emptoris, ut supra l. proxima. et notat Gloss. in l. 1. *D. de peric. et commod. rei vend.* si verò non in specie, sed in genere, vel ad mensuram, tunc procedit, quod hic in ista lege habetur. Bald. movet istam quæstionem in l. *sicut, C. de action. empt.* et primò arguit, quod videatur venditum adhuc ad mensuram, quia pretii declaratio pendet ex mensura; concludit tamen in contrarium, imò, quod talis venditio sit in specie; et quod tunc videtur venditum ad mensuram, sive in genere, quando dicitur «Vendo tibi tot salmas vini ex tali vegete, vel ex tali cehario» quia cum fiat, secundum eum, sub forma mensuræ, substantia formæ, materiæ, et contractus est in ipsa mensura; quod non est, quando venditur totum vinum vegetis, cum tunc mensuratio non venit ad substantiam, sed ad declarationem solius pretii, quod in se ipso certum est tam naturaliter, quam per artem geometricam; et cum dicto Baldi transit etiam ibi Paul. de Castro, et dicit tenenda esse menti perpetuò hæc verba Baldi, quia ex eis declarantur infinite leges, et sine ipsis de facile erraretur; et fortè secundum eum multi dicerent contrarium, imò quod qualitercumque de mensuratione sit facta mentio, dicatur facta ad mensuram. Salic. in dicta l. *sicut* retulit hæc verba Baldi, et tenet ipse contra Bald. movetur, quia totale vinum non est appretiatum, quod requiritur quando ut species venditur, sed quelibet mensura est appretiatæ: et quia leges dicunt, si vinum sit venditum ad mensuram, et non dicunt dumtaxat, si mensuræ vini venditæ sunt, quasi ista duo sint paria, et æquipollentia: cogita, quia pro dicto Salic. facit l. 2. *C. de peric. et commod. rei vend.* ibi: «Cum autem universum, quod in horreis erat positum, vini sine mensura etc.» licet Salic. dict. leg. se non alleget: facit etiam l. 23. infra eod. ibi. *non las pesando, nin las midiendo, etc.*

(5) *Del comprador.* Limita, nisi periculum effusionis accideret ex vitio vegetis, ut quia circulus erat malè ligatus, vel vitiosus: nam tunc periculum esset venditoris, qui malè ligavit, vel vitiosum circulum posuit vegeti, secundum Bald. in l. *sicut, C. de action. empt.* per l. *tenetur* 6. §. *si vas* 4. *de action. empt.* qui non ita benè probat hoc: sed æquum est dictum Baldi, ubi aliqua culpa in hoc posset imputari venditori, qui de hoc non præmonisset emptorem: facit l. *si vina* 15. *D. de peric. et commod. rei vend.* ubi vide per Salic.

(4) *Non viniesset aquel dia.* Adde l. *ratio* 5. §. *si per venditorem* 5. *D. de action. empt.*

(5) *Señalassen dia.* Adde l. *si quis vina* 4. §. fin. *D. de peric. et commod. rei vend.* et eod. tit. l. 1. §. *licet* 5.

(6) *Vender.* Adde dict. l. 1. §. *licet* 5. *de peric. et comm. rei vend.* Et non intelligas, quod venditor possit vendere ad sui commodum, tanquam contractu dissoluto, ex quo emptor noluit venire ad degustandum, vel mensurandum, quia imò adhuc durat contractus quoad ejus indissolubilitatem; sed permittit hoc ista lex ad minus incommodum emptoris, quia sibi melius est, quod vendatur per venditorem, quam quod effundatur; et hoc patet ex ista lege in verbis sequentibus, *e si algo, etc.* et patet in dicto §. *licet*, ubi Bald. et hoc notat ad decisionem ejusdam quæstionis, de qua per Mathæum de Afflictis in decision. Neapolitanis decisione num. 280. et hoc idem patet in fine hujus legis ibi, *pero si rafezassen, etc.*

(7) *Non fallasse.* Si ergò reperiat, vult ista lex, quod locet ea, et non effundat.

(8) *Estonce.* Plura ergò debent concurrere, antequàm effundat; scilicet, quod coram testibus primò denuntiet, quod veniat ad degustandum, vel appendendum, aut mensurandum; quod procedit etiam, si dies statuta sit ad degustationem, vel mensurationem, ut habetur in l. 1. §. *licet* 5. *D. eod.* qui textus in hoc non reperitur alibi, secundum Alberic. ibi, et Jason. in l. *si ea legati causa*, col. 4. *D. de verb. obligat.* et habes etiam hic, cum inferius subdit, *despues que fue afrontado.* Item, quod vendat, si potest, antequàm effundat. Item, quod locet vasa aña prius, si ea reperiat, et quod habeat ea necessaria pro novis fructibus colligendis, vel ad ponendum alios, si est mercator, ut in dict. l. 1. §. fin. et l. sequenti, quæ incipit *hoc ita.* Adverte tamen quia Glos. in dict. l. 1. §. *licet*, super verbo *commodius tenet*, non esse de necessitate, quod vendat prius, vel locet alia vasa, sed quod hoc fit de commoditate, non autem quod vendi-

tor necessitetur ad hoc: et idem est de mente hujus legis, cum dicit *pueda vender:* et vide, quod dixi supra in gloss. *non fallassen.*

(9) *Se suele.* Non tamen exigit degustationem.

(10) *Ante que sea pesada.* Intellige, nisi per emptorem steterit, quominus metiatur, vel appendatur, ut in l. *si per emptorem* 5. *D. de peric. et commod. rei vend.* et in l. 2. *C. eod.* nam si emptor est in mora, ejus est periculum.

(11) *La mejoría.* Ista lex est valde singularis in hoc, et eam habui de facto in causa ardua: et non ita benè hoc reperitur expressum de jure communi, licet Paul. de Cast. in l. *sicut, C. de action. empt.* per illam legem hoc idem dicit, quod hic habetur, scilicet, quod licet venditio vini, vel frumenti fiat ad mensuram, et mensuratio adhuc non sit facta; licet ante mensurationem periculum non pertineat ad emptorem, quia quoad hoc venditio non dicitur perfecta, tamen quoad augmentum, vel diminutionem pretii censetur perfecta; et sic si pretium postea diminuat, nihilominus emptor teneatur solvere pretium conventum, et si augeatur, non teneatur plus solvere, quam convenit, et augmentum sit lucro emptoris: non tamen hoc ita benè probatur in illa lege, sicut in ista; ideò tene multum menti.

LEY XXV.—A quien pertenesce el pro, o el daño de las cosas que se suelen contar, o pesar, o medir, quando las venden a vista, si se empeoran, o si se mejoran (a).

Auiene a las vegadas, que algunas de las cosas que se podrian pesar, o medir, que las venden los omes ayuntadamente a vista, non las pesando, nin las midiendo; assi como quando vende vu ome a otro el vino de alguna bodega, o el olio de algund almacén, o la vua de alguna viña, o otra cosa semejante. E porendè decimos, que despues que el comprador e el vendedor se auienen (1) en el precio sobre alguna de las cosas sobredichas, o otra semejante dellas, faziendo la vendita a vista (2), assi como sobredicho es, que si despues desso, se pierde, o se menoscaba, o encaresce la cosa que es assi vendida, que la pro, o el daño es del comprador tan solamente.

(a) L. 17, tit. 10, lib. 3 del F. R.

LEY XXV.—Illa quæ sine pondere, vel mensura venduntur, ut fructus unius vineæ, vel totum vinum penus, vel vasis; damnum, vel lucrum spectat ad emptorem, etiam ante traditionem. Hoc dicit.

(1) *Se auienen.* Licet non fiat degustatio, quia est venditio in specie, ut in l. *si vina* 15. in princ. *D. de peric. et commod. rei vend.* et eod. tit. l. *si quis vina* 4. ubi Gloss. et Alberic. nisi actum fuisset de degustatione.

(2) *A la vista.* Id est, non ad mensuram, ut supra dixi, ibi: *Non las pesando, nin las midiendo;* et sic per istam legem videtur destrui dictum Baldi in l. *sicut, C. de action. empt.* de quo dixi supra in l. proxima, in gloss. 1.

LEY XXVI.—A quien pertenesce el pro, o el daño de las cosas que se venden so condicion, si se mejoran, o se empeoran (a).

Condicion seyendo puesta en la vendita, si la cosa que es assi vendida se empeorasse, o se mejorasse, ante que la condicion sea cumplida; estonce el daño de aquel empeoramiento, o la pro, pertenesce al comprador (1). Mas si la cosa se perdiesse, o se destruyesse toda, por qual manera quier, el daño seria del vendedor, maguer se cumpliesse la condicion despues. Otrosi dezimos, que si fiziessen algunos vendida so condicion, e ante que fuesse cumplida se muriesse el comprador; o el vendedor, ambos, o qualquier dellos; si despues que fuessen muertos se cumpliesse la condicion, valdria la vendita (2), e serian tenudos los herederos dellos, de la auer por firme.

(a) L. 17, tit. 10, lib. 3 del F. R.—L. única, tit. 16 del Ord. de Alc.—L. 1, tit. 1, lib. 40 de la N. R.

LEY XXVI.—Rei venditæ sub conditione damnum, et lucrum, pendente conditione, pertinet ad emptorem, nisi deterioratio totam rem absorbeat. Præterea si contrahentes decedant conditione pendente, et postea conditio existat, hæredes obligantur adimplere contractum, sicut defunctus, si viveret. Hoc dicit.

(1) *Al comprador.* Intellige, si conditio advenit, non aliàs, ut hic colligitur, et in l. *necessario* 8. in princ. *D. de peric. et commod. rei vend.* undè ista lex sumpta est.

(2) *La vendida.* Quasi jam contracta emptione in præteritum, ut in dict. l. *necessario*, in princ. et habetur, ac si purè contractus factus fuisset, l. *potior* 11. et l. *qui balneum* 9. *D. qui potior. in pignor. hab.* et l. 52. tit. 15. infra ead. *Part.* ubi vide quæ dixi.

LEY XXVII.—A quien pertenesce el daño de la cosa vendida, quando por tardança de la no entregar el vendedor, se empeorasse (a).

Tardança faziendo el vendedor, de dar, e entregar la cosa al comprador, quel vendio, despues que fuessen auenidos en el precio; si el comprador le afrontasse ante testigos, que le diesse aquella cosa que auia comprado del, e que recibiesse el precio (1) della, combindandolo con el, e mostrandogelo (2); si el vendedor estonce non le diesse la cosa, e despues desto se perdiesse, o se empeorasse, seria el peligro del vendedor, porque es en culpa, por razon de tal tardança (3). Pero si despues desto quisiesse el vendedor dar la cosa al comprador, ante que fuesse perdida, nin menoscabada, e el que la comprasse tardasse, que la non quisiesse recibir; si despues desso se perdiesse; o se empeorasse la cosa; estonce seria el peligro del comprador, porque la tardança postrimera (4) auino por su culpa.

(a) LL. 15 y 17, tit. 10, lib. 3 del F. R.

LEY XXVII.—Si venditor est in mora rem tradendi, et oblato pretio per emptorem, noluit rem tradere, periculum est venditoris, nisi postea eo moram purgante emptor recipere recuset. Hoc dicit.

(1) *El precio.* Non enim tenetur venditor ad traditionem rei, nisi prius offeratur sibi pretium, ut hic, et l. *Julianus* 15. §. *offerri* 8. *D. de act. empt.* et eod. tit. l. *qui pendente* 25. et l. *ædilis* 25. §. fin. *D. de edil. edicto*: quod intellige, si venditor de hoc opponat: nam si non opponat, benè competit actio ex empto, et per interpellationem emptoris petentis rem sibi tradi, constituetur in mora, secundum Bald. in l. 1. col. 5. vers. *quæro, quid si est legatus, C. de usur. et fruct. legat.* et in l. *si traditio*, col. 5. *C. de action. empt.* et in l. 2. *C. de his, quæ sub modo*, et in l. *universa, C. de præcib. imperat. ofer.* et tenet Alex. contra Fulgos. ibi in l. *filix licet, C. de collat.* Jaso in l. *juris gentium* in princ. 5. notabil. *D. de pact.* Sed licet Doct. isti ita teneant, tamen saltem respectu constituendi venditorem in mora, ego crederem veriore opinione Fulgosii, quam novissimè tenet Decius cons. 421. et in dict. l. *filix licet*, qui moventur ponderantes verbum *offerri*, quod propriè dicitur, quando non petitur à parte, ut notat Gloss. in Clement. *sape*, in verbo *necessario, de verb. signif.* et quia text. in dict. §. *offerri* dicit, quod si partem pretii offerat, nondum ex empto actio est: ego etiam pondero verbum hujus nostræ legis, cum dicit, *combidandolo con el*; quod verbum est magis clarum, ut non requiratur, quod aliquid à venditore excipiatur, seu apponatur: ut hoc etiam vult Petrus de Anchar. consil. 351. incipit *visis diligenter*: ista enim gerundia, *combidandolo, e mostrandogelo*, denotant conditionem, l. *si tu ea parte* 76. *D. de acquir. her.* ubi Gloss. et Bart. et sic non aliter venditor dicatur morosus, nisi sibi offeratur pretium, ut hic habetur. Secundò, intellige, nisi fides esset habita de pretio, dato termino ad solutionem: nam tunc cum venditor teneatur tradere, et ex quo dedit terminum solutioni, non procedet dispositio dict. §. *offerri*, neque quod hic habetur; imò ex sola interpellatione, absque oblatione pretii constitueretur venditor

in mora: ita est de mente Paul. de Cast. in dict. §. *offerri*: facit l. 1 et l. *venditi* 6. *C. de action. empt.*

(2) *Mostrandogelo.* Non ergo requiritur, quod actualiter prius solvat, quam res sibi tradatur, ut hic vides. Sed quid fiet, si non confidunt de se, quia neque emptor vult solvere pretium, nisi res sibi tradatur, neque venditor tradere rem, nisi sibi pretium solvatur? Dic, ut per Spec. tit. *de sequestr. posses. et fruct.* in versio. fin. qui vult, quod res sequestratur, pretio numerato, vel oblato realiter: quod intellige, ut emptori sit cautum, quod res sibi tradatur; sed respectu constituendi venditorem in mora sufficit, quod interpellatur, et fiat oblatio, ut hic dicitur.

(3) *Tardança.* Adde l. *cum inter* 4. *C. de peric. et commod. rei vend.* et l. *quod si neque* 14. *D. eod.*

(4) *Tardança postrimera.* Adde l. *illud* 17. *D. de peric. et commod. rei vend.* et l. *si servum* 91. §. sequitur 2. *D. de verb. oblig.* et quod singulariter notat Innoc. in cap. *calumniam, de pœnis*, ibi, *imò plus dicunt quidam.*

LEY XXVIII.—Que cosas, e que pleytos son aquellos, que deuen fazer, e guardar, los que venden, e compran (a).

Pagar deue el comprador al vendedor el precio quel prometio; e aquel que fizo la vendita, deue al otro entregar (1) en aquella cosa quel vendio, con todas las cosas que pertenezcan a ella (2), o le son ayuntadas. Onde dezimos, que si vn ome vende a otro alguna casa, que non se entiendo que le vende la casa tan solamente; mas aun los pozos (3), e las canales, e los caños, (4), e los aguaduchos, e todas las otras cosas, que solian ser acostumbres para seruicio de aquella casa, quier sean dentro en ella, o de fuera (5). Otrosi dezimos, que los ladrillos, e los cantos, e la teja, e la madera, que estuniessen moidos, o puestos en la casa vendida, si fueren de aquella casa misma, non los puede llevar el vendedor. Mas si el vendedor ouiesse comprado cal, o ladrillos, o teja, o madera, o otra cosa semejante, o lo ouiesse tomado emprestado, o gelo ouiesse dando; maguer lo ouiesse aducho, con entencion de lo meter en laour de aquella casa, con todo esso, llevarlo puede el vendedor, aquello que assi ouiesse aducho, e que non ouiere metido en la laour.

(a) Ley única, tit. 16 del Ord. de Alc.—L. 1, tit. 1, lib. 40 de la N. R.

LEY XXVIII.—Accedant venditioni domus emptæ ea, quæ consueverunt accedere ad ejus servitium, ut tigna etiam separata, quæ prius in opere domus stabant; secus si non stabant, licet causa refectionis ibi erant deducta. Hoc dicit.

(1) *Entregar.* Sed quid si venditor, cum non esset sibi pretium solutum, tradidit emptori rem hoc pacto, quod non transeat dominium, donec pretium integraliter solvatur? nunquid tenet illud pactum? Bald. in rubric. *C. de contrah. empt.* tenet notabiliter, quod valet, et impedit translationem domini, quousque pretium solvatur; soluto tamen pretio, non erit necessaria nova traditio, secundum eum, per l. *si cum fundum, §. fere*, *D. eod.* et l. *quædam mulier, D. de rei vendic. et fruct.* Sed an venditor teneatur colere fundum venditum, antequàm illud tradat? Et videtur, quod non, imò quod licitum sit ei negligere culturam, ut est text. notabilis in l. *venditor ex hæreditate* 21. *D. de hæred. vel action. vend.* ibi, *quamvis si neglexisset, ut alienum, etc.* Bald. in l. *si traditio*, col. fin. *C. de action. empt.* versio. nono *queritur* distinguit, quod aut venditor obtulit emptori fundum, et potest negligere culturam; et idem si non obtulit, erat tamen in potestate emptoris ingredi fundum, ut quia venditor constituit se precario possidere, vel licentiam dedit ingrediendi possessionem: si tamen non erat emptori talis potestas, tunc si non offerat, non potest negligere culturam, sicuti neque posset desedere custodiam castri venditi, vel alterius rei venditæ, et nondum traditæ, l. *venditor* 36. *D. de action. empt.* et l. *si ea res* 51. eod. tit. et l. *quod saepe* 35. §.

si res 4. D. de contrah. empt. et idem videtur tenere Paul. de Cast. in l. si mora, col. 3. D. solut. matrim. licet Bald. non alleget, et inducit dict. l. venditor ex hereditate, ibi: Nisi culpa ejus argueretur. Alexand. tamen in dict. l. si mora, col. pen. tenet contra Bald. et Paul. in hoc; imò quod etsi venditor non se constitueret precario possidere, neque dedisset licentiam ingrediendi possessionem, ex quo emptor illam posset petere, et adipisci, venditor non teneatur ad culturam fundi: et ad dictum verbum positum in dicta l. venditor respondit, quòd intelligatur de culpa commissa circa ipsam substantiam rei; non si circa fructus, prout etiam intelligit Gloss. in l. venditor, in verbo argueretur, dum dicit, quod fructus pendentes, qui pars sunt rei, passus est corrumpi: allegat etiam Bald. Angel. et Imol. in l. si servum, in princ. D. de verb. oblig. et satis mihi placent dicta Alex. quia aliàs non video bonum responsum ad dict. l. venditor ex hereditate: et vide ad prædicta, quæ notat Bald. in dict. l. si traditio, quæst. 10.

(2) Pertenezcan a ella. Et tenebitur etiam ad fructus, quos percepit: nam perfecto contractu venditionis fructus pertinent ad emptorem, ut in l. fructus 13. C. de action. empt. et intellige, et distingue, ut ibi per Bald. et per Paul. de Castro in l. Julianus, §. ex vendito, versic. nunc oppono, D. de action. empt. adde etiam quæ notat Bart. in dict. l. Julianus, §. offerri, eod. tit. et quæ habentur, et notantur in l. curabit 3. C. eod.

(3) Pozos. Adde l. fundi nihil 17. §. castella 8. D. de action. empt. et quid si puteus sit inter duas domos, venditam scilicet, et aliam, vide l. 4. §. de puteo, D. commun. divid. Bald. in cap. 1. §. si quis de manso, col. 3. vers. quæro, quid si inter domum, de controu. investit.

(4) E los caños. Add. l. lines, et labra 15. D. de action. empt. et venit etiam rota, per quem traditur, ut in l. qui fundum 40. §. fin. D. de contrah. emptio. ubi Gloss. dicit, quòd talis rota erat in palatio domini Accursii.

(5) O de fuera. Adde l. fundi 17. ad fin. D. de action. empt. ad hoc, et ad id, quod statim sequitur in ista lege.

LEY XXIX.—Como los alfolies, e tinajas soterradas, que estan en la casa vendida, deuen ser del comprador.

Alfoli (1) para pan, que fuesse fecho de madera, e que estuiesse fincado en la casa que fuesse vendida, o que fuesse tan grande que se non pudiesse mouer; o tinajas para azeite, que estuiesse otrosi fincadas, o soterradas (2), o las otras cosas semejantes destas, non las puede llevar el vendedor. Ca entendiessse que estas cosas atales pertenescen a la casa, e porende deuen ser del comprador. Mas todas las otras cosas que son muebles, e non son ayuntadas a la casa, nin le pertenescen, son del vendedor, e puedelas llevar, e fazer dellas lo que quisiere; assi como los almarios, e las cubas, e las tinajas que non estuiesse soterradas, e las otras cosas semejantes.

LEY XXIX.—Ædibus affixa, et vasa sub terra posita, sunt emptoris; illa autem, quæ non sunt fixa, sunt venditoris. Hoc dicit. Habet ortum à l. fundi 17. per totum, D. de action. empt.

(1) Alfoli. Adde l. granaria 18. D. de action. empt. et eod. tit. l. si venditor 38. §. fin.

(2) O soterradas. Adde l. dolia 76. D. de contrah. empt.

LEY XXX.—Como los pescados que se crian en las albuheras de las casas que venden, e las otras animalias que crian en ellas, denen ser del vendedor.

Fuente, o alberca seyendo en la casa, o en el heredamiento que es vendido, el pescado (1) que y se criasse, e fuer y fallado, a la sazón que la casa se vende, deue ser del vendedor; bien assi, como las gallinas, e las otras aues, que se crian en la casa. E esso mismo dezimos de las bestias, que han los omes acostumbrado de

criar en sus casas: e lo que diximos en las leyes ante desta de la casa, entendiessse tambien de castillo (a), o de cortijo, o de otra morada qualquier, que fuesse vendida.

(a) Los particulares non pueden hoy tener castillos, sino que estos pertenecen al Estado *exclusivamente*.

LEY XXX.—Pisces inventi in lacu, vel fonte rei venditæ, tempore venditionis, et gallinæ, et bestia sunt venditoris. Hoc dicit. Concordat l. non magis 16. cum sequenti, D. de action. empt.

(1) El pescado. Adde l. lines 15. versic. pisces autem, cum l. sequenti, D. de action. empt. veniunt enim in venditione ea tantum, quæ sunt de natura rei venditæ, ut dicit Innocent. in cap. ex literis, de jure patronat. et Alexand. in l. 3. in princ. col. pen. D. de acquir. possess.

LEY XXXI.—Como los xaharizes, e los molinos de aceite, o bodegas con tinajas, que son en campo, o en viña, o en oliuar que se vende, non son del comprador, si señaladamente non se nombrare en la carta de la vendida.

Oliuar, o campo, o viña, o huerta vendiendo vn ome a otro, en que ouiesse lagar, o xahariz, o molino de azeite, o otra cosa apartada (1) que fuesse para alfoli, o para bodega, en que ouiesse tinajas para encerrar vino; ninguna destas cosas sobredichas, non se entiende que entran en la compra; fueras ende, si fuesse dicho (2) que entrasse en la vendida, o si estas cosas atales fuesse señaladamente puestas, para coger (3) e aliñar el fruto de aquella casa, o heredamiento que se vendio. Otrosi dezimos, que si vn ome vendiesse a otro alguna viña, o parral, que ouiesse menester palos (4), para alçar las vides: ca maguer el vendedor los tuiesse tajados, o comprados, si non los ouiesse aun metidos, que non se entiende que entraron en la compra. Mas si los ouiesse metidos vna vez, maguer los tirasse ende despues, para tornarlos y otro año, estonce serian del comprador.

LEY XXXI.—Accedunt venditioni, quæ sunt causa rei venditæ in ea affixa: et etiam si non sunt fixa, et jam seruibant ejus usui, ut sunt pali pro levandis vitibus. Hoc dicit.

(1) Apartada. Et sic non sunt immobilia, vel quasi, sed separari possunt, ut in l. fundi 17. in princ. et ibi Gloss. D. de action. empt. et l. dolia 76. eod. tit. et suprâ eod. l. 29.

(2) Dicho. Ut in l. pen. §. fin. D. de action. empt.

(3) Para coger. Adde l. sed addes 19. §. illud 2. D. locati. Sed quid si haberet iste venditor in oliveto, vel vinea domunculam ædificatam, in qua haberet molendinum pro oleo, vel torcular pro uvis, non causa colligendorum fructuum ex illo oliveto, vel vinea, sed ad quæstum habendum ab aliis, qui ibi adducerent fructus suorum olivetorum, vel vinearum? Videtur, quòd non veniat in venditione, nisi dicatur, ut hic dicitur in ista lege, et probare videtur dict. l. fundi, in princ. dato, quòd ipse venditor ibidem premeret fructus vineæ, vel oliveti, ex quo ad hos fructus signanter, et principaliter hoc non fuit factum.

(4) Palos. Adde l. fundi 17. §. fin. D. de action. empt.

LEY XXXII.—Como el vendedor es tenuto de fazer sana al comprador la cosa que le vende (a).

Quita e libre (1) de todo embargo deue ser entregada la cosa vendida al comprador, de manera que si otro alguno gela quisiere embargar, o mouerle pleyto sobre ella, que gela deue fazer sana (2). Pero luego quel mouieren ende pleyto, tenuto es el comprador, de fazerlo saber al que gela vendio; o a lo mas tarde, ante que

sean abiertos los testigos (3), que fueren aduchos sobre aquella cosa en juyzio contra el. E si alguno assi non lo fiziesse saber (4), al vendedor, si despues fuesse vencido en juyzio, non podria demandar el precio a aquel que gela vendio, nin a sus herederos. Mas si gelo fiziesse saber, e non quisiesse (5) el vendedor amparar al comprador, o non lo puede defender a derecho; estonce el vendedor tenuto es de tornarle el precio, que rescibio del por aquella cosa que le vendio, con todos los daños (6) e los menoscabos (7) que le vinieron por esta razon. E si por aventura quando gela vendio, se obligo a pena del doblo (8) si non gelo amparasse segund derecho; con todo esso non se entiende que le deue pechar el precio doblado tan solamente, mas la cosa doblada (9), maguer mas valiesse.

(a) LL. 7 y 15, tit. 10, lib. 3 del F. R.

LEY XXXII.—Si lis fuerit mota super re vendita contra emptorem, tenetur emptor ante testium aperturam denuntiare venditori litem notam, ut eum defendat; alias non tenetur; et re evicta tenetur restituere pretium, et interesse: et si fuit promissum duplum, tenetur ad duplum veri valoris rei evictæ, non pretii, emptori, et ejus hæredibus. Hoc dicit.

(1) Quita e libre. Adde l. qui rem 3. et l. ex prædiis 3. C. de eviction. unde si conveniatur ad pretium, potest excipere de re non tradita, ut ibi, etiamsi esset obligatus ad pretium per instrumentum confessionatum; etiam stante statuto, quod nulla exceptio possit opponi, ut dicit Bald. in dict. l. ex prædiis, et in l. si traditio, 5. q. in fin. C. de action. empt. et Decius consil. 149. col. 1.

(2) Fazer sana. Et si nihil de hoc sit promissum, ut hic, et in l. non dubitatur 6. C. de eviction. et l. 2. D. eod.

(3) Abiertos los testigos. Sequitur opinionem Gloss. in l. si rem, quam, §. fin. D. de eviction. et in l. emptor, C. eod. est enim fienda eo tempore, quo venditor habeat legitimum tempus ad probandum de jure suo. Sed an possit fieri in causa appellationis? Videtur, quòd sic, ut ibi dicit §. fin. et tenet Bald. in l. libera, C. de sentent. col. 3. quod intellige, dummodò jura venditoris tunc sint integra circa testes, et alia opportuna, et nihil ei perierit, secundum Joan. Imol. in cap. fin. col. 2. de emptio. et vendit.

(4) Non lo fiziesse saber. Adde l. 1. C. de peric. et commod. rei vend. l. emptor. 8. C. de eviction. et cap. fin. de empt. et vendit. si tamen venditor sit absens, vel ejus persona non posset haberi, haberetur denuntiatio pro facta, ut in l. si ideo 35. §. fin. l. de eviction. Bald. in l. cum successores, C. eod. tit. et in l. si permutationis, ubi et Salic. eod. tit. dicit, quòd si extra provinciam, non teneretur mittere ad denuntiandum; et si non potest haberi venditor, denuntiandum est ejus familie, secundum Alber. in dict. l. emptor, et ibi vide per eum, an sufficiat denunciare procuratori, vel marito pro uxore, et de aliis notabilibus quæstionibus in ista materia. Et tene menti notabile dictum Joan. de Imol. in dict. cap. fin. 3d fin. de empt. et vendit. dum dicit, quòd si non sit facta denuntiatio, si tamen venditor nihil rationabile allegat, neque ostendat contra jus illius, cui facta sit restitutio, adhuc sit locus remedio evictionis: quia non videtur interesse denuntiationem fuisse factam, ex quo apparet nullam eum habere defensionem contra jura illius, cui res fuit restituta. Agere ergò tali casu emptor de evictione; et si excipitur de denuntiatione non facta, replicabitur, quòd sua non intererat denuntiationem fieri, ex quo nullam defensionem habebat contra evincendum: et cum dicto Imol. transit Alexand. consil. 67. vol. 3. ubi allegat Fulgos. et Ludovic. Roman. idem tenentes; potest enim emptor agnoscere bonam fidem, et rem restituere sine sententia, si constat sibi rem esse alienam, l. ex empto 11. §. emptorem 12. ubi Gloss. D. de action. empt. Alber. in dict. l. emptor. Advertendum tamen est, quòd Gloss. in dict. l. emptorem, in verbo posse, quam ibi Bart. sequitur, dicit, quòd etsi notoria sit justitia agentis, adhuc est denuntiandum venditori; sequitur etiam Angel. de Aret. in §. fin. Instit. de empt. et vendit. et voluit etiam Alberic. in l. at qui natura, §. cum me absente, D. de negot. gest. et istam dicit videri communem opinionem, à qua in judicando, et consulendo recedendum non est, De-

cus consil. 74. col. fin. Sed non video hanc esse communem opinionem, cum hi, quos suprâ retuli, teneant contrarium; cum quibus sto, cum finis hujus denuntiationis sit, ut venditor possit jura sua docere; qui si non habet, qui doceat, neque docere potest, non debet juvari ex omisa denuntiatione.

Et an secundus, vel tertius emptor possit directò denuntiare auctori auctoris sui? Dic, quòd non nisi cessæ sibi fuerint actiones, ut in l. si res quam 39. D. de eviction. et vide per Bart. in l. Julianus, §. 1. D. de verb. oblig. et per Bald. in l. 2. C. de rerum permutat. et in l. cum successores, C. de eviction. et princ. de investit. de re alien. fact. et in l. 4. in fin. C. de jure dot. et sufficit denuntiari principali, licet non denuntietur fidejussori, l. auctore laudato 7. C. de eviction.

Et an requiratur, quòd emptor in denuntiatione ostendat venditori copiam libelli, Bart. quòd sic in l. non salum, §. morte, D. de novi operis nuntiat, 11. col. Sed de communi consuetudine hoc non servatur ut dicit Bald. in l. emptor, C. de eviction. ubi dicit, non recedendum à tali consuetudine: vide per Jason. in dict. §. morte, col. 20.

An autem sit denuntiandum substituto condicionali, Bald. in l. cum successores, C. eod. tit. dicit, quòd non: quia ante eventum conditionis non spectat ad eum defensio.

Et an cessionarius actionis, seu nominis, qui non denuntiavit cedenti motam sibi esse litem, et succubuit, possit agere contra cedentem, vide per Decium, quòd sic, consil. 102. Et nota, quòd non solum quando emptor convenitur, tenetur denuntiare; sed etiam si agat ipse, ut specialiter in hoc dicit Paul. de Cast. in l. fin. C. de action. empt. qui allegat l. 1. C. de peric. et commod. vend. Et de emphyteota, quòd denuntiare tenetur auctori suo, vide per Specul. tit. de locat. §. fin. versic. fin. et ibi Joan. Andr. in addition.

Et an agere possit primus emptor, qui denuntiavit suo venditori, contra eum ad pretium, seu de evictione, antequàm ipse solvat interesse evictionis suo emptori, à quo res fuit evicta, vide Gloss. in l. si pro re §. 4. in verbo statim, et ibi Bart. D. de eviction. et Alexand. consil. 67. vol. 2. versic. neque prædictis.

Sed an per pactum remitti possit necessitas denuntiandi, Bald. in dicta l. 1. column. fin. C. de peric. et commod. rei vend. tenet, quòd sic, per l. Herennius, in princ. D. de eviction. Si tamen emptor, et venditor simul essent conventi, non videtur necessaria denuntiatio: vide per Gloss. in l. si dictum, §. si presentem, D. de eviction. super verbo possit, quam dicit singul. Bald. in l. fin. col. pen. C. de usur. rei judic.

De forma autem denuntiationis, an sit necesse, quòd requiratur venditori, ut defendat causam, vel sufficiat sola denuntiatio litis motæ, Gloss. in Clement. causam, super verbo in aliis, de electione, videtur velle, quod non sufficiat, sed oporteat requiri, et idem tenet Bart. in dicta l. non solum, §. morte, dict. col. 11. D. de novi oper. nuntiat. et in l. denuntiasse, D. de adulter per l. si parentes 20. et per l. empti actio 21. C. de eviction. et idem tenet Bart. in l. C. de peric. et commod. rei vend. In contrarium tamen videtur text. in l. si cum quæstio 17. C. de eviction. imò, quòd sufficiat denuntiare litem motam, et ita tenet Bald. in dict. l. 1. et in cap. 1. si vassallus, de feud. ab aliquo interpell. fuer. et Joan. de Imol. in dict. §. morte, col. pen. licet dicat, cautius esse propter evitandas opiniones servare opinionem Bart. et cum opinione Bald. in dicta l. 1. transit Alexand. in dic. §. morte, col. pen. et illam ego crederem veriorum, et satis probatur in ista lege, quæ non arctat emptorem, nisi ad denuntiandum litem esse motam, licet lex sequens innuat necessariam esse requisitionem, ut defendat. Tene etiam menti tres casus, quos ponit Bald. in dict. l. 1. col. 2. in quibus etiam absque denuntiatione tenetur venditor de evictione, dummodò aliàs venditor sciat litem motam, absque emptoris denuntiatione; scilicet, si emptor sit minor, vel Ecclesia, in quibus committitur mora irregularis, l. in minorum 5. C. in quibus cau. in integ. restit. non est necess. vel nisi venditor sit in mala fide, eo quòd habet instrumenta causæ, per quæ emptor potest vincere, et non notificat ea emptori, argum. dict. l. Julianus 15. §. idem Julianus 6. D. de action. empt. vel ubi scierit vendidit rem alienam, quia tunc convenitur ratione doli, et tenetur emptori absque aliqua denuntiatione; imò neque isto casu requireretur, quòd aliàs haberet scientiam motæ litis, l. servus, quem 30. §. si sciens. D. de action. empt. et ille textus non est alibi, secundum Bald. in l. libera, in fin. C. de sentent. et cum istis dictis Baldi transit. Roman. in dict. §. morte, ubi etiam Alexand. col. antepen. Secundum tamen